

Gäller för: Verksamhet Specialistmedicin

Giltig från: 2026-03-23

Innehållsansvar: Oskar Ragnarsson, (oskra), Överläkare/Universitetslekt

Giltig till: 2028-03-23

Granskad av: Dimitrios Chantzichristos, (dimch1), Överläkare

Godkänd av: Björn Lindkvist, (bjoli6), Verksamhetschef

Salivkortisol + Patientinformation

Syfte

Rutinen syftar till att säkerställa patientens vård och omhändertagande på ett optimalt sätt samt att provtagning sker på ett korrekt sätt.

Arbetsbeskrivning

Mätning av kortisol och kortison i saliv är ett test som görs vid misstanke om Cushingssyndrom och mild autonom hyperkortisolism. Saliv samlas vid två tidpunkter. Det första provet samlas mellan klockan 22:00 och 23:00 på kvällen varefter patienten tar tablett dexametason (1 mg). Det andra provet samlas dagen efter mellan klockan 06:00 och 08:00 på morgonen.

Indikationer

1. Misstanke om Cushingssyndrom
2. Screening för hyperkortisolism hos patienter med binjureincidentalom

Salivkortisol har inget diagnostiskt värde vid misstanke om binjurebarkssvikt!

Provtagningsinstruktioner

- Under provtagningsdagen ska patienten undvika intensiv fysisk aktivitet.
- Timmen innan patienten lämnar salivprovet bör han/hon inte äta, röka, snusa eller borsta tänderna.
- Dryck är tillåtet fram till 30 minuter före provet.
- Patienten skall uppmuntras att skölja munnen med vatten 30 minuter innan han/hon lämnar provet.
- I övrigt, se patientinformationen.

Tolkning

Salivkortisol kl. 8 efter lågdos dexametason $\leq 1,0$ nmol/L talar emot Cushingssyndrom (ref 2,7-21 nmol/L)

Salivkortison kl. 8 efter lågdos dexametason $\leq 5,0$ nmol/L talar emot Cushingssyndrom (ref 14-52 nmol/L)

Salivkortisol kl. 23 $\leq 3,0$ nmol/L talar emot Cushingssyndrom (ref < 3 nmol/L)

Salivkortison kl 23 ≤ 15 nmol/L talar emot Cushingssyndrom (ref 1,7-14 nmol/L)

Salivkortison är normalt cirka fem gånger högre en salivkortisol. Ett salivkortisol i samma mängd (nmol/L) eller högre än salivkortison tyder på kontamination.

Ansvar

Sektionschef på enheten och vårdenhetschef är ansvarig för att rutinen följs. Den sjuksköterska som utför arbetet ansvarar för att den utförs enligt rutin.

Uppföljning, utvärdering och revision

Avvikelse från rutinen ska dokumenteras i journal och inträffade händelser rapporteras i Med Control Pro, där ansvarig chef står för vidare utredning, uppföljning och åtgärd.

Revidering av rutindokument ska ske efter 2 år av innehållsansvarig.

Dokumentation

Styrande dokument hanteras enligt sjukhusets gällande rutiner för arkivering av allmänna handlingar.

Kunskapsöversikt

Referenser enligt Vancouversystemet:

http://www.nlm.nih.gov/bsd/uniform_requirements.html

Granskare/arbetsgrupp

Lena Bokemark, sektionschef

Dimitris Chantzichristos VÖL

Anna Biveby Nilsson, vårdenhetschef

Linda Hedin, sektionsledare

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Bilaga

Patientinformation

SALIVKORTISOL – PATIENTINFORMATION

Mätning av kortisol i saliv görs för att se om produktionen av hormonet är förhöjd. Testet genomförs genom att man på kvällen tar en tablett kortison (dexametason). Före och efter tablettintaget mäts nivån av kortisol i saliven. En del kan uppleva att det är svårt att sova efter man har tagit kortison-tabletten annars finns inga kända biverkningar av denna låga kortison-dos. Testet **bör inte** göras samma dygn som eventuell urinsamling eller när du ska lämna andra prover.

Läs igenom hela provtagningsinstruktionen innan du startar testet.

Kontrollera även att den bifogade kortison-tabletten och salivsamlingsrören är hela!

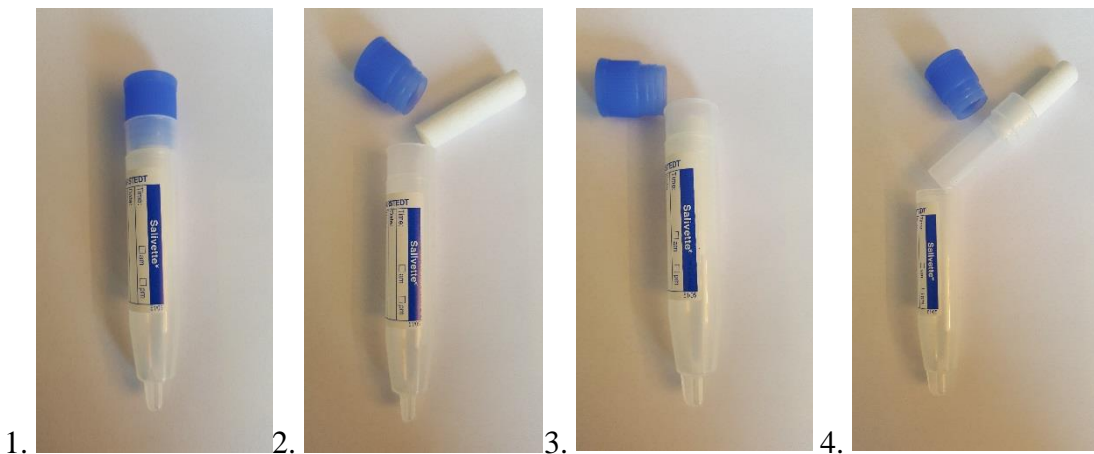
Provtagningsinstruktioner

Dag 1: Det **första** salivprovet samlas någon gång mellan klockan 22:00 och 23:00 på kvällen. Under provtagningsdagen ska du undvika intensiv fysisk aktivitet. Timmen innan du lämnar salivprovet bör du **inte** äta, röka/snusa eller borsta tänderna. Dryck är tillåtet fram till 30 minuter före provet. Skölj gärna munnen med vatten 30 minuter innan du lämnar provet. Efter du lämnat salivprovet tar du en tablett kortison (dexametason) som bifogats i kuvertet och sväljer ner med vatten.

Dag 2: Det **andra** salivprovet samlas mellan klockan 06:00 och 08:00 på samma sätt som föregående dag, du bör alltså **inte** äta, dricka, röka/snusa eller borsta tänderna en timme före provet lämnas. Dryck är tillåtet fram till 30 minuter före provet. Skölj gärna munnen med vatten 30 minuter innan du lämnar provet.

Salivsamling

Dra upp den blå korken på provröret, men låt den inre behållaren vara kvar. Häll ut den vita tuggtussen och stoppa i munnen. Tugga den i 1 minut eller låt den ligga under tungan i 1½ minut (tuggtussen ska vara mättad med saliv). För därefter tillbaka tuggtussen och sätt på korken. OBS! Tuggtussen skall tillbaka i den inre behållaren (insatsen), ej i ytterröret. Klistra sedan på den bifogade streckkodsetiketten på röret (inte högre upp än den befintliga etiketten), skriv datum och provtagnings-tid på den andra etiketten. Var noggrann med märkningen av rören så att rätt rör märks med rätt datum och tid. Provrören med saliv förvaras i kylskåp.

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Ta med rören till medicinmottagningen på Sahlgrenska universitetssjukhuset eller lämna de till din vårdcentral *senast dagen efter den andra provtagningsdagen*.

Om du har några frågor (eller om tabletten eller salivrören är trasiga) ring kontaktpunkten tel: 342 24 00.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Verksamhet Specialistmedicin

Innehållsansvar: Oskar Ragnarsson, (oskra),
Överläkare/Universitetslekt

Granskad av: Dimitrios Chantzichristos, (dimch1), Överläkare

Godkänd av: Björn Lindkvist, (bjoli6), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9881-362022085-12

Version: 6.0

Giltig från: 2026-03-23

Giltig till: 2028-03-23